

3. Савчук В.В. Медиафилософия: формирование дисциплины / В.В. Савчук / Медиафилософия. Основные проблемы и понятия / под ред. В.В.Савчука. – Санкт-Петербург: С.-Петерб. филос.общество, 2008. – С.8–39.
4. Маклюэн Г.М. Понимание медиа: внешние расширения человека / Герберт Маршалл Маклюэн [пер. с англ. В. Николаева]. – М.; Жуковский: «КАНОН – пресс - Ц», 2003. – 464 с.
5. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – К.: Оріяны, 2000. – 448 с.
6. Канаев И.А. Проблема сознания в междисциплинарной перспективе (обзор научной конференции) / И.А. Канаев И.А. // Вопросы философии. – 2012. – №10. – С. 171–176.
7. Щедровицкий Г.П. Смысл и значение / Г.П.Щедровицкий // Избранные труды. – М.: Шк.культ.полит., 1995. – 800 с.
8. Иванов Е.М. Онтология субъективного / Е.М. Иванов. – Саратов: Издательский центр «Наука», 2007. – 200 с.

О.В. Пурицхванідзе. Як можлива свідомість в реальності медіа? – Стаття.

Анотація. В статті проаналізовано проблему підходу до реальності свідомості, її представленості в умовах тотальності медіа. Показано, що медіа сьогодні виступають не тільки як засіб передачі повідомлення, інформації, а самі стають повідомленням, претендують на статус істинно суцього буття.

Ключові слова: свідомість, медіа, медіареальність.

Olga V. Purtskvanidze. Existence of Consciousness in the Media Reality. – Article.

Summary. The article analyzes problem of approach towards the reality of the consciousness and it's presence under the conditions of total media. Nowadays media are not only a way to transmit message but they become the message themselves and claim the status of true being.

Key words: consciousness, media, mediareality.

УДК 747:72.012.8:728.5(477-25)''1950/1980''

О.В. Смоляр,
аспірантка,

Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

ТЕМАТИЧНЕ ВИРІШЕННЯ КОМПОЗИЦІЙ МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ ГОТЕЛІВ КИЄВА 1950-Х – 1980-Х РОКІВ

Анотація. В статті проведений аналіз стану вивчення зазначеної теми. Автор звертається до робіт українських і закордонних мистецтвознавців, художників, істориків і відмічає, що проведене дослідження дає змогу визначити час та події, які художники втілювали в композиційно-декоративних настінних творах готелів, що являються домінують мистецтва інтер'єрного оздоблення періоду СРСР, стаючи прикладом творчого підґрунтя дизайн-проектів громадських споруд сьогодення.

Ключові слова: монументально-декоративне мистецтво, тема композиції, дизайн, інтер'єр, готелі Києва.

Постановка проблеми. Актуальність. Однією з важливих невирішених в проблем готелів України та зокрема міста Києва є визначення історично-мистецького аспекту з тематики вирішення монументально-декоративного мистецтва в дизайні інтер'єрів готелів, що на сьогодні являється вагомим дослідженням та збереженням архітектурних пам'яток і мистецьких монументальних пам'яток громадських споруд періоду 1950-х – 1980-х років.

Завдання торкається дизайнерського удосконалення готельних інтер'єрів різних за рівнем та акцентується увага на готелі, створені ще за часів СРСР, що мають категорії ***-зіркового по ****-

зірковий рівень комфортності. Реконструкція минулих та побудова нових готельних об'єктів необхідна для досягнення сучасного європейського рівня, до якого прагне Україна.

Проектування оригінальної професійної подачі сучасного українського та світового досвіду в інтер'єрах, через монументально-декоративне мистецтво є невід'ємною родзинкою дизайнерської майстерності в готельній індустрії сьогодення.

Ступінь розробленості теми. Українське декоративне мистецтво в сучасному інтер'єрі років СРСР широко теоретично було досліджене в наукових роботах художника-мистецтвознавця Л.Є. Жоголь [1], яка досліджувачи засоби монументального мистецтва, навела приклади творів і в готельних інтер'єрах м. Києва.

Б.В. Мисюга [3] яскраво зібрав наукові, практичні та архівні матеріали в книзі присвяченій Г.С. Севрук, яка являється однією з найкращих прикладів архівних ознайомлюючих творів авторки, в деталях монументальної творчості, де пояснюється концептуальний зміст дизайнерської подачі в інтер'єрах громадських споруд.

В архівних описах самої Г. Севрук «Зошит спогадів» [5], вона дала пояснення творчих задумів в темі своїх композицій, які являються дуже насиченими змістовністю та історичними особливостями.

Архітектурно-планувальне питання Г.Я. Скляренко [6] охоплює проблему поєднання монументально-декоративного мистецтва з міським середовищем. Не важливо, будь то ескпер'ерна монументальна композиція чи інтер'ерна, вона повинна доносити людям ідеї того часу, в якому вони проживають та давати поштовх до найкращих ідей, побажать, задоволень народу, говорити з ним.

Л. Крамаренко в журналі «Декоративне мистецтво СРСР» [2] проаналізувала та пояснила філософію розпису талановитої художниці Л. Мешкової, яка мала неординарний підхід до застосування різних засобів монументального мистецтва в інтер'єрах, а особливо в збагаченні дизайном готелів.

Такі визначні художники-керамісти як Н.І. Федорова і А.Г. Шарай [7] описують в науковій статті про керамічні твори та їх елементи, що стали об'єктами прочитання українського мистецтва часу СРСР.

Книга під назвою «Людмила Жоголь: Чарівниця художнього текстилю» [8] присвячена майстрині зазначеній в назві, де З.А. Чегусова, Т.В. Кара-Васильєва і Т.О. Придатко ілюстративно та науково-теоретично подали мистецьке життя художниці.

Але питання щодо порівняння, характеристики та підходів до тематичного вирішення композицій в дизайні інтер'єрів готелів Києва 1950-х – 1980-х років з використанням монументально-декоративного мистецтва, ще не було досліджене науковцями.

Мета статті. Охарактеризувати та дослідити тематичне вирішення композицій монументально-декоративного мистецтва в дизайні інтер'єрів готелів Києва 1950-х – 1980-х років.

Результати досліджень. Потяг до монументального мистецтва диктувався планом настінних капітальних робіт післявоєнного будівництва. Монументально-декоративне мистецтво важливе питання питання радянського мистецтва взагалі і зокрема для історії. В радянському суспільстві не мислима повнота життя без мистецтва так само як неможливо досягнути творчих вершин мистецтва, нашої епохи, без його монументальних форм.

Не випадково в мистецтвознавстві термін монументальність / від лат. слова / – грандіозність, невминущість. Монументальне мистецтво – це твори, що вражають своїми розмірами, призначені для громадської мети і розраховані в першу чергу на масове сприйняття [4, с. 1].

Монументально-декоративні твори в інтер'єрах готелів м. Києва відіграють дуже насичену концептуальним змістом та функцією гармонічного колориту, вагому роль в збагаченні майстерними творами мистецтва України. Досліджуючи дизайн інтер'єрів готелів 1950-х – 1980-х років, хотеться виділити такі, що є яскравим прикладом того часу проектно-художніх робіт.

Одним з великих концептуально насичених творів є gobelen «Українська осінь» (1975 р.) Л.Є. Жоголь в готелі «Київ» (Мал. № 1). В залі прийомів в м. Києві темно-вишневе килимове пок-

риття підняте на площину стіни до гобелена і слугує як би основою його [1, с. 32]. Він навіяний багатством кольорів осіннього лісу, коли перші холоди змінюють зелений колір його вбрання на жовтогарячі, червоні, вохристі барви. Національні традиції тут виступають як глибока основа і, природно розвиваючись, влітаються в сучасність. Це не тільки орнаментальний твір. Він просякнутий глибоким почуттям, думкою про вічність життя у різних його виявах, він дуже близький до народного світовідчуття.

Малюнок № 1. Гобелен «Українська осінь». Художник – Л. Є Жоголь (готель «Київ», 1975 р.)

Ефект живописності досягнуто творенням окремих елементів наче широкими мазками пензля, а також їх застосуванням старовинної килимової техніки – «диркання».

Цей гобелен можна назвати класичним твором декоративного мистецтва: яскраво виражений умовно-асоціативний лад, вдало поудована складна композиція, детальна розробка кожного її елемента, властива народному мистецтву; співмірність площин і окремих мотивів; наспівність і гнучкість ліній рисунка; відчуття і вміле оперування власне обмеженою гамою кольорів, що утворюють гармонійний, побудований на різноманітних відтінках, тональних переливах колорит – радісний і життєствердний [8, с. 60–61].

Цікавою та збагаченою глибокими ідеями, виступає монументальна композиція Г. Севрук, створена в 1980 році. Це керамічне панно в кав'ярні «Фенікс», що в готелі «Русь» у Києві (Мал. № 2). Зав'язавши простір фронтальної стіни в арабескове плетиво лінії-смуги, авторка дуже органічно поєднала керамічні пласти-медальйони з орнаментальним структурованим обрамленням. Тема екзотичних звірів та птахів з промовистою міфологічною ремаркою «Фенікс» не могла викликати жодного заперечення в ідеологічній цензури. Проте в тій формі ховалося масштабне та програмне відродження семантичного світу давнього українського мистецтва, його глибинного семіотичного походження та величного духовного наповнення. Стилізовані та відтворені мовою глазурованої кераміки архетипні зображення Фенікса, алконста Грифона та інших міфологічних образів являли собою цілу пластичну поему про Володимирів пантеон. Керамічне панно було досконалим та унікальним з огляду колористичного вирішення. Контрастно підібране локальне тло на кожному з медальйонів чергувалося в складному ритмі різновеликих пластів. Гнучка пластика форм у зооморфних зображеннях міфічних істот була водночас динамічною, і такою, що спонукала мислити композицію як «міф із каменю» [3, с. 31].

Прагнення образно осмислити велику багатофункціональну споруду простежується також у художньому вирішенні готелю «Мир» у м. Києві (1979–1980 р.р.) Монументальні твори зосереджені в інтер'єрах будинку. Їх пронизує певна програма, в основі якої – розкриття теми «мир».

У вестибюлі готелю – розпис А. Гайдамаки і Л. Міщенко «Війна і мир». Він складається з окремих сюжетів, кожен з яких ніби демонструє ті події, що відбувалися на Землі того часу: у космічний простір вийшла людина, над полем пшениці із смертоносною швидкістю несуться снаряди, цвітуть дерева і трави, падають дозрілі яблука, діти біжать назустріч сонцю, люди за колючим дротом і співак, який гине від рук катів... На навісній стелі ніби літаючими в небі зображені юнаки і коні – алегорія молодості, простору, свободи...

Малюнок № 2. Монументальна композиція «Фенікс» (фрагмент). Автор – Г. Севрук (готель «Русь», 1980 р.)

Образний лад твору переносить значення готельного комплексу в іншу, ширшу соціально-ідеологічну сферу. Розпис «Війна і мир» – центр архітектурно-художнього комплексу. Його пластичну тему продовжують рельєфи (художник А. Гайдамака), вмонтовані у круглі вікна другого поверху. У них художник уважно, майже з натуралістичною точністю відтворює красу простих польових квітів. Виконані в металі, організовані у завершені композиції, ніжні квіти набувають певної монументальності. Рельєфи працюють і на інтер'єр (ресторан готелю) і на екстер'єр будівлі: ввечері їх динамічний силует чітко читається на тлі освітлених вікон.

Тема розпису продовжується і в оформленні банкетної зали (художник Н. Денисова), де набуває іншої інтерпретації. Окремі композиції (техніка аплікації з сукна), розміщені на стінах зали, складає цілісну картину, в якій крізь яскраву декоративність і умовність зображення, простежується і уважне ставлення до деталей, і просторовість побудови, і певний драматизм трактовки теми: на ідилічні види природи ніби насуваються хмари і в цій алегорії знаходить відгук тема комплексу [6, с. 38–39].

Орнаментальність та традиції України втілені у досконалому монументальному творі готелю «Дніпро». На великій подовжній стіні ресторану київського готелю розміщені тарелі різної за величиною. Декор їх самих різноманітний – це народні мотиви Київщини, Опішні, Гуцульщини. Насичений вишневий колір штукатурки слугує своєрідним об'єднуючим елементом цієї незвичайної композиції. Але саме такою незвичайністю і цікаве це вирішення, задумане архітекторами А. Єлізаровим і Н. Чмутіною [1, с. 85].

В 1964 році художники Н. Федорова, Г. Шарай, Г. Зубченко, С. Отрощенко оформили цю глуху стіну в 150 м² декоративними тарелями, використовуючи народний прийом. Архітекторам хотілося отримати від задуманого дизайнерського проекту не виставку тарілок, а стіну, в якій таре-

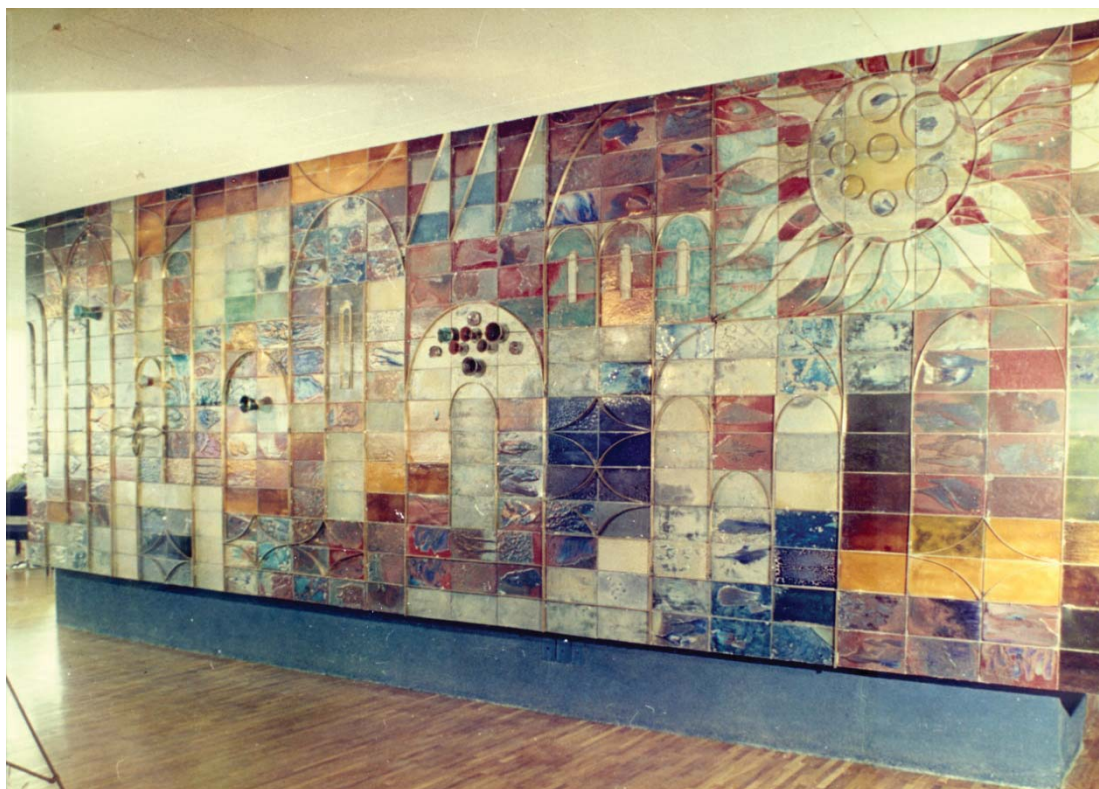
лі «працювали» б як архітектурні деталі. Саме тому на стіні є тарілки таких діаметрів як 1,5 м, 1 м, 70 см, 47 см, 39, і 10 см [7, с. 4].

Органічним виявленням до давнього українського епосу стає також тематична композиція «Весна», створена для готелю «Золотий Колос» в м. Києві 1981 року. Саме в цій композиції художниця відверто та масштабно репрезентувала систему зображення предметів та простору багатьма матеріалами, такими як: кераміка, поливи, емалі, солі. Панорама квітучої весняної Землі «з висоти пташиного лету», де прочитуються лиш узагальнені силуети форм та кольорові плями, дуже нагадувала праісторичну візуальну мову зооморфних та флористичних архетипів [3, с. 31]. На перший погляд простий сюжет лебединого ключа над панорамою рік, озер, квітучих трав, – може сприйматися і як семіотична розповідь міфічної події переродження земних творинь та духовних сил. Складні пластичні ритми різномасштабних завитків, куль, фалд, раковин, так майстерно та вміло закомпоновані у монументальну композицію, не могли мати і не мали аналогів у монументальній керамічній пластиці тогочасного мистецтва на всьому терені СРСР [5, с. 56–57].

Досконалою роботою того часу і по сьогоднішній день в плані мистецького дослідження є дизайнерська подача Л. І. Мешкової в ресторані готелю «Русь», де була створена композиція з кольорової розписаної плитки обрамленої декоративно в металеві решітки. Ця експозиція під назвою «Давньоруське зодчество» (Мал. № 3) була художньо оформлена в 1979–1980 р.р. Для стіни використані спеціально виготовлені поліхромні плитки, а для решітки розроблено різноманітних композицій вставки в кількості 10 шт., де в матеріалі виконано 30 вставок.

Динамічність малюнків доходить до ілюзії руху: кольорові узорі пливуть, згущуються, перетікають один в інший, сплітаючись мереживом, спалахують контрастними зірками.

Панно «Давньоруське зодчество» – модуль великої декоративно-орнаментальної системи; воно композиційно не замкнуте у всіх напрямках.

Малюнок № 3. Панно «Давньоруське зодчество». Художник – Л. І. Мешкова (готель «Русь», 1979–1980 рр.)

Фрагменти можуть бути зібрані в більш монументально-декоративні панно, можуть вибудуватися в подовжений фриз, заповнити цілу стіну чи бути дорогоцінними вставками на нейтраль-

ному тлі. Сама основа керамічного розпису – шамотна плитка – зумовлює природне злиття декоративних включень зі стіною, а розуміння законів ритмічно-декоративної організації площини сприяє входженню їх в архітектурне інтер'єрне середовище [2, с. 20].

Тематичне вирішення являється одним із головних завдань перед розробкою художньо-монументального проекту в інтер'єрі. На сьогодні наші досвідчені та практикуючі дизайнери повинні втілювати в життя вагомі концептуально насичені ідеями настінні твори, що дають прочитати наш час в подальшому вивченні мистецтвознавства Києва та України. Підкреслювати свої творчі розробки сучасними матеріалами треба ознайомлюючи відвідувачів готельних закладів з мистецтвом, що залишиться в їхній пам'яті не тільки як функціональна архітектурна будівля, а приємно розкриє майстерність українських художників-дизайнерів, збагативши їх творчий кругозір в огляді українського дизайну інтер'єрів громадських споруд.

Висновки. На основі концептуального аналізу та характеристики тематичного вирішення композицій монументально-декоративного мистецтва в дизайні інтер'єрів готелів Києва 1950-х – 1980-х років, визначено головні особливості ідейного збагачення через оригінальні підходи засобами декорування.

Окреслені конкретні творчі задуми та новаторство монументально-декоративного мистецтва кожного художника, який розробляв дизайн готельного внутрішнього середовища вищезгаданих об'єктів. На основі дослідження можна сформулювати такі тематичні композиційні особливості, які були продемонстровані в готелях Києва 1950-х – 1980-х років:

1. Збагачення інтер'єру колоритною гамою, що зігріваючи дає відчуття занурення в українські традиції та сюжети;
2. Духовне наповнення міфологічністю через нюансну подачу в кольорі;
3. Розкриття подій насиченого часу, що відображує позитивні сюжети з хвилюючими спогадами про війну;
4. Прочитання традиційних, орнаментальних, територіально-мистецтвознавчих стилів керамічних виробів України;
5. Поглиблене усвідомлення різноманітних формотворень у спогляданні зображення «ніби з висоти»;
6. Зображення пейзажно-модульної трактовки в досконалому перетіканні колірної гами, що доповнюється обрисами металевого контуру.

Визначення тематичного вирішення композицій монументально-декоративного мистецтва в дизайні інтер'єрів готелів Києва 1950-х – 1980-х років дозволяє розробити рекомендації їх реконструктивного застосування при удосконаленні історичних громадських об'єктів сьогодення. Дає право професійно орієнтуватися в деталях монументального декору та специфіки дизайнерської подачі, що на сьогодні є потенційно важливим в сфері мистецьких новаторських завдань в перспективних проектах громадських будівель XXI ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в современном интерьере / Л.Е. Жоголь. – Киев: «Будівельник», 1986. – 200 с.
2. Крамаренко Л. Керамическая живопись Л. Мешковой / Л. Крамаренко // Декоративное искусство СССР. – Москва, 1980. – С. 20.
3. Мисюга Б.В. Галина Севрук. Альбом-монографія / Б. В. Мисюга. – Львів, Київ: Смолоскип, 2011. – 240 с.
4. Мусієнко П.Н. Про радянське монументальне мистецтво / П.Н. Мусієнко // стаття ЦДАМЛМ України; Фонд № 990, Справа № 230, Опис № 1. – 6 с.
5. Севрук Г.С. Зошит спогадів // Приватний архів художниці. – 2000–2010. – 95 с.
6. Складенко Г.Я. Мистецтво і місто. Роль монументально-декоративного мистецтва у формуванні естетичного середовища соціалістичного міста / Г.Я. Складенко. – Київ: Знання 1987. – 48 с. – («Література і мистецтво», серія 6, № 9).

7. Федорова Н. И. Майолика в интерьерах гостиниц и школ / Н. Федорова, А.Г. Шарай // статья ЦДАМЛМ України; Фонд № 1113, Справа № 11, Опис № 1. – С. 9.
8. Чегусова З.А. Людмила Жоголь: Чарівниця художнього текстилю / З.А. Чегусова, Т.В. Каравасильєва, Т.О. Придатко. – Київ: Либідь, 2008. – 264 с.

Е.В. Смоляр. Тематическое решение композиций монументально-декоративного искусства в дизайне интерьеров отелей Киева 1950-х – 1980-х годов. – Статья.

Аннотация. В статье проведен анализ состояния изучения указанной темы. Автор обращается к работам украинских и зарубежных искусствоведов, художников, историков и отмечает, что проведенное исследование дает возможность определить время и события, которые художники воплощали в композиционно-декоративных настенных произведениях отелей, которые являются доминантой искусства интерьерного убранства периода СССР, становясь примером творческого обоснования дизайн-проектов общественных сооружений современности.

Ключевые слова: монументально-декоративное искусство, тема композиции, дизайн, интерьер, гостиницы Киева.

Olena V. Smolyar. Thematic Decision of Compositions in the Monumental and Decorative Art Interior Design of Kiev Hotels in 1950–1980 Years. – Article.

Summary. In the article has been performed analysis of the study of this subject. The author refers to the works of Ukrainian and foreign art critics, artists, historians, and points out that this research makes it possible to determine the time and events, which artists embodied in the compositional-decorative wall writings in hotels, which have been dominant art of interior decoration of the Soviet period. They became an example of the creative justification public design project of modern buildings.

Key words: monument and decorative art, theme composition, design, interior, Kiev hotels.

УДК 159.9:370:316.34/35

Б.Х. Хамукова,
кандидат педагогических наук, доцент,
Адыгейский государственный университет,
г. Майкоп, Россия

ВОЗМОЖНО ЛИ СОЗИДАНИЕ ПОСЛЕ РАЗРУШЕНИЯ? (К ВОПРОСУ О ВЛИЯНИИ МАССОВОЙ КУЛЬТУРЫ НА ФОРМИРУЮЩУЮСЯ ЛИЧНОСТЬ)

Аннотация. В статье описывается негативное влияние массовой культуры на сознание и поведение личности, становление которой происходит с активным участием массмедиа, а значит, и массовой индустрии. Однако феномен XXI века, имеющий всепроникающий характер, сегодня уже не поддается однозначной оценке. Потенциальная возможность конструктивного воздействия массовой культуры заключается в ее качественном изменении, и прежде всего, наполнении массовой индустрии продуктами, которые будут способствовать повышению значимости традиционных ценностей в аксиологической картине мира.

Ключевые слова: влияние, индивидуальность, личность, манипулирование, массовая культура, стереотип, ценности.

Массовая культура, ставшая на рубеже столетий одним из характерных признаков глобализации, вызывает повышенный интерес представителей разных областей современного научного знания: философского, социологического, культурологического, семиотического, психолого-